

Številka: U-I-6/15-23
Up-33/15-32
Up-1003/15-27
Datum: 5. 7. 2018

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavnih pritožbah in v postopku za oceno ustavnosti, začetem na pobudo Vlaste Mrčinko, Ptuj, ki jo zastopa odvetniška družba Čeferin, o. p., d. o. o., Grosuplje, na seji 5. julija 2018

odločilo:

1. Prvi odstavek 57. člena Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (Uradni list RS, št. 91/11 in 25/14) se razveljavi.

2. S sklepom Okrožnega sodišča na Ptujju št. II Ks 24432/2013 z dne 11. 12. 2014, s sklepom Okrožnega sodišča na Ptujju št. II Kpd 24432/2013 z dne 19. 11. 2014 ter s sklepom Okrožnega sodišča na Ptujju št. II Kpd 24432/2013 z dne 10. 10. 2014 sta bili kršeni pritožničina pravica iz drugega odstavka 14. člena Ustave, kolikor so bila kazniva dejanja izvršena oziroma nepremičnine pridobljene pred uveljavitvijo Zakona iz prejšnje točke, ter pravica iz 22. člena Ustave.

3. S sklepom Okrožnega sodišča na Ptujju št. II Ks 24432/2013 z dne 17. 11. 2015 in s sklepom Okrožnega sodišča na Ptujju št. II Kpd 24432/2013 z dne 29. 10. 2015 sta bili kršeni pritožničina pravica iz drugega odstavka 14. člena Ustave, kolikor so bila kazniva dejanja izvršena oziroma nepremičnine pridobljene pred uveljavitvijo Zakona iz 1. točke tega izreka, in pravica iz 22. člena Ustave.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Okrožno sodišče na Ptuju je izdalo sklep o odreditvi začasnega zavarovanja odvzema premoženja nezakonitega izvora, s katerim sta bili pritožnici prepovedani odtujitev in obremenitev nepremičnin. Preiskovalni sodnik je ugotovil, da so podani utemeljeni razlogi za sum, da je pritožnica izvršila tri kazniva dejanja davčne zatajitve po drugem odstavku v zvezi s prvim odstavkom 249. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo – v nadaljevanju KZ-1) in kaznivo dejanje pranja denarja po tretjem odstavku v zvezi s prvim in drugim odstavkom 245. člena KZ-1. Iz podatkov finančne preiskave naj bi izhajalo tudi očitno nesorazmerje med pritožničnimi dohodki in vrednostjo premoženja, ki ga ima v lasti in posesti ter ga uporablja in uživa, katerega vrednost presega 50.000,00 EUR in ki naj ne bi bilo predmet zavarovanja odvzema premoženjske koristi po Zakonu o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14 in 66/17 – v nadaljevanju ZKP). Poleg tega naj bi obstajala resna in konkretna nevarnost, da bo onemogočen ali precej otežen odvzem tega premoženja, zato naj bi bil ukrep nujen. Preiskovalni sodnik je zavrnil pritožničin ugovor zoper navedeni sklep kot neutemeljen. Izvenobravnavni senat istega sodišča pa je zavrnil pritožničino pritožbo. Oba sta tudi zavrnila pritožničin predlog za prekinitev postopka in vložitev zahteve za oceno ustavnosti Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (v nadaljevanju ZOPNI).

2. Pritožnica z ustavno pritožbo št. Up-33/15 izpodbija navedene sklepe. Zatrjuje kršitev pravic iz 22., 23., 25., 27., 28., 29., 33., 35., 37. in 38. člena Ustave, 6., 7. in 8. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP) ter iz 1. člena Prvega protokola k EKČP. Kršitev načela zakonitosti iz 28. člena Ustave, prepovedi povratnega učinkovanja iz 155. člena Ustave in 7. člena EKČP pritožnica zatrjuje zato, ker se je ZOPNI uporabil za njeno premoženje, ki naj bi bilo pridobljeno pred uveljavitvijo ZOPNI, oziroma za začasno zavarovanje odvzema takšnega premoženja. Zatrjuje, da v postopku ni imela učinkovite možnosti izjaviti se o dejstvih in ugotovitvah, bistvenih za odločitve, in da so bile zaradi uporabe izsledkov prikritih preiskovalnih ukrepov kršene njene osebne pravice. Pravica iz 22. člena Ustave naj bi ji bila med drugim kršena, ker naj ji pred odločitvijo o ugovoru ne bi bilo vročeno mnenje Specializiranega državnega tožilstva (v nadaljevanju SDT). Podrobno pojasnjuje tudi druge zatrjevane kršitve človekovih pravic, ki naj bi bile storjene z izpodbijanimi odločitvami iz 2. točke izreka te odločbe.

3. Dne 29. 10. 2015 je Okrožno sodišče na Ptuju izdalo sklep o podalšanju začasnega zavarovanja premoženja za šest mesecev. Preiskovalni sodnik je ugotovil, da je bila finančna preiskava zoper pritožnico podaljšana, pogoji za podaljšanje začasnega zavarovanja premoženja pa naj bi bili še vedno podani, ker naj se okoliščine, ki so narekovale njegovo odreditev, ne bi spremenile. V sklepu o zavrnitvi pritožničine pritožbe zoper sklep o podalšanju začasnega zavarovanja premoženja je izvenobravnavni senat zapisal, da je preiskovalni sodnik argumentirano obrazložil,

zakaj so podani pogoji za podaljšanje odrejenega zavarovanja in zakaj ZOPNI ni ustavnopravno sporen.

4. Sklepa o podaljšanju začasnega zavarovanja pritožnica izpodbija z ustavno pritožbo št. Up-1003/15. V njej zatrjuje kršitev pravice iz 22. člena Ustave, ker naj se sodišče ne bi opredelilo do številnih njenih navedb, ki jih šteje za pomembne, med drugim glede kršitev njenih ustavnih pravic zaradi uporabe izsledkov prikritih preiskovalnih ukrepov in glede protiustavnosti ZOPNI.

5. Pritožnica vlaga tudi pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti ZOPNI. Izrecno zatrjuje protiustavnost 57. člena ZOPNI, ker naj bi nedopustno povratno dovoljeval uporabo celega zakona in naj bi bil zato v neskladju z drugim odstavkom 155. člena Ustave. Ker naj bi ZOPNI urejal ukrepe v zadevi kazenske narave, je po mnenju pobudnice izpodbijana določba v neskladju tudi s 27. in 28. členom Ustave ter s 6. in 7. členom EKČP. Pobudnica zatrjuje tudi druga neskladja ZOPNI z Ustavo, vendar ne navede, katerim členom so njeni očitki namenjeni.

6. Veljavnost izpodbijanih sklepov je v času preizkusa ustavnih pritožb potekla.¹ Ustavno sodišče je zato z dopisom z dne 26. 6. 2017 pritožnico pozvalo, naj obrazloži svoj pravni interes za odločanje Ustavnega sodišča. Pritožnica je navedla, da vztraja pri vloženi ustavni pritožbi. Zoper njo naj bi se vodil postopek odvzema premoženja nezakonitega izvora, ki naj ne bi bil pravnomočno končan in znotraj katerega naj bi bilo odrejeno začasno zavarovanje po 28. členu ZOPNI. Za zagotovitev učinkovitega varstva pritožničininih (ustavnih in konvencijskih) pravic naj bi bilo nujno, da se kršitev pravic obravnava že v tem postopku in ne šele v postopku z ustavno pritožbo zoper pravnomočno sodbo o odvzemu premoženja nezakonitega izvora.

7. Ustavno sodišče je z dopisom pozvalo Okrožno sodišče na Ptuju, naj predloži sklep, s katerim se je sodišče izreklo glede kršitev ustavno zagotovljenih pravic, ki se nanašajo na dokaze, pridobljene s prikritimi preiskovalnimi ukrepi. Okrožno sodišče na Ptuju tega sklepa ni poslalo, temveč je sporočilo, da je 22. 10. 2014 preiskovalna sodnica, ki je v zadevi Pp 2/2013 odrejala prikrite preiskovalne ukrepe, v kazenskem postopku ugotovila, da so se ukrepi izvajali na način, kot so bili odrejeni.

8. Ustavno sodišče je s sklepom št. U-I-6/15, Up-33/15, Up-1003/15 z dne 29. 3. 2018 ustavno pritožbo sprejelo v obravnavo. V skladu s prvim odstavkom 56. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) je o sprejemu ustavne pritožbe obvestilo Okrožno sodišče na Ptuju.

¹ Začasno zavarovanje je bilo odrejeno do 6. 11. 2015 (sklepi iz 2. točke izreka te odločbe), podaljšano pa do 23. 4. 2016 (sklepi iz 3. točke izreka te odločbe).

9. Z istim sklepom je Ustavno sodišče sklenilo, da sprejme pobudo in začne postopek ocene ustavnosti prvega odstavka 57. člena ZOPNI. Pobuda je bila na podlagi prvega odstavka 28. člena ZUstS poslana Državnemu zboru, ki nanjo ni odgovoril.

B. – I.

Pravni interes in obseg presoje

10. V skladu s prvim odstavkom 24. člena ZUstS lahko da pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti in zakonitosti, kdor izkaže svoj pravni interes (prvi odstavek 24. člena ZUstS). Po drugem odstavku navedenega člena je pravni interes podan, če predpis ali splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, katerega oceno pobudnik predlaga, neposredno posega v njegove pravice, pravne interese oziroma v njegov pravni položaj. Po ustaljeni ustavnosodni presoji mora biti pravni interes neposreden in konkreten, morebitna ugoditev pobudnikovemu predlogu pa mora privedi do izboljšanja njegovega pravnega položaja (glej sklep št. U-I-251/07 z dne 10. 1. 2008, Uradni list RS, št. 6/08, in OdlUS XVII, 2).

11. Zoper pobudnico je bilo z izpodbijanimi sklepi iz 2. in 3. točke izreka te odločbe odrejeno začasno zavarovanje premoženja nezakonitega izvora na podlagi 20. in 21. člena ZOPNI in ne odvzem tega premoženja na podlagi prvega odstavka 34. člena ZOPNI. Izpodbijani prvi odstavek 57. člena ZOPNI ureja časovno veljavnost zakona. Izpodbijani sklepi so bili torej izdani na podlagi te določbe le, kolikor se nanašajo na začasno zavarovanje odvzema premoženja nezakonitega izvora, ne pa tudi glede odvzema premoženja. V delu, ki se nanaša na odvzem premoženja, navedena določba še ni vplivala na pobudničin pravni položaj. Izpodbijani sklepi namreč ne temeljijo neposredno na uporabi določb o odvzemu premoženja nezakonitega izvora. Zato bi imela pobudnica v skladu z ustaljeno ustavnosodno presojo pravni interes zgolj za presojo ustavnosti prvega odstavka 57. člena ZOPNI v zvezi z začasnim zavarovanjem odvzema premoženja nezakonitega izvora.²

12. Toda Ustavno sodišče je upoštevalo, da je začasno zavarovanje odvzema premoženja nezakonitega izvora ukrep, ki se po prvem odstavku 20. člena ZOPNI odredi, če obstaja nevarnost, da bi lastnik, sam ali preko drugih oseb, to premoženje uporabil za kriminalno dejavnost ali da bi ga skril, odtujil, uničil ali kako drugače z njim razpolagal, tako da bi onemogočil ali precej otežil njegov odvzem. Gre za omejevalni ukrep, ki naj prepreči nadaljnjo kriminalno dejavnost oziroma zagotovi učinkovitost odvzema, ki ga utegne sodišče izreči ob koncu postopka odvzema premoženja nezakonitega izvora po prvem odstavku 34. člena ZOPNI.³ Ustavno sodišče je že v

² Prim. na primer sklep Ustavnega sodišča št. Up-562/16, U-I-120/16 z dne 9. 11. 2017.

³ Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-296/02 z dne 20. 5. 2004 (Uradni list RS, št. 68/04, in OdlUS XIII, 41), 16. in 17. točka obrazložitve.

sklepu št. U-I-6/15, Up-33/15, Up-1003/15 z dne 29. 3. 2018 navedlo, da je ocena dopustnosti retroaktivnosti začasnega zavarovanja neposredno povezana z oceno dopustnosti retroaktivnosti odvzema premoženja nezakonitega izvora. Zato je z vidika prepovedi povratne veljave zakona presojalo ustavnost prvega odstavka 57. člena ZOPNI glede odvzema premoženja nezakonitega izvora.

B. – II.

Presoja z vidika 155. člena Ustave

13. Prvi odstavek 57. člena ZOPNI določa: "Ta zakon se uporablja tudi za zadeve, v katerih se je predkazenski ali kazenski postopek začel pred njegovo uveljavitvijo oziroma po 1. 1. 1990." Izpodbijano določbo v tem besedilu je vseboval že Zakon o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (Uradni list RS, št. 91/11 – v nadaljevanju ZOPNI/11) in z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (Uradni list RS, št. 25/14 – v nadaljevanju ZOPNI-A) ni bila spremenjena.

14. Osrednje vprašanje obravnavane zadeve je, ali je prvi odstavek 57. člena ZOPNI v neskladju z ustavno prepovedjo povratne veljave pravnih aktov iz 155. člena Ustave.

15. Ustava v prvem odstavku 155. člena prepoveduje povratno veljavo pravnih aktov s tem, ko določa, da zakoni, drugi predpisi in splošni akti ne morejo imeti učinka za nazaj. Smisel te ustavne prepovedi je zagotavljanje bistvene prvine pravne države, tj. pravne varnosti, ter s tem ohranjanje in utrjevanje zaupanja v pravo (2. člen Ustave). Vendar prepoved iz prvega odstavka 155. člena Ustave ni absolutna. Izjemo od nje predvideva drugi odstavek 155. člena Ustave, na podlagi katerega lahko samo zakon določi, da imajo posamezne njegove določbe učinek za nazaj, če to zahteva javna korist in če se s tem ne posega v pridobljene pravice.

16. V skladu z ustaljeno ustavnosodno presojo ima predpis povratne učinke tedaj, (1) ko je za začetek njegove uporabe določen trenutek pred njegovo uveljavitvijo, oziroma tudi tedaj, (2) ko je za začetek njegove uporabe določen trenutek po njegovi uveljavitvi, vendar njegove posamezne določbe učinkujejo tako, da za nazaj posežejo v pravne položaje ali pravna dejstva, ki so bili zaključeni v času veljavnosti prejšnje pravne norme.⁴

⁴ Glej odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-98/07 z dne 12. 6. 2008 (Uradni list RS, št. 65/08, in OdiUS XVII, 42), 23. točka obrazložitve, št. U-I-158/11 z dne 28. 11. 2013 (Uradni list RS, št. 107/13, in OdiUS XX, 11), 21. točka obrazložitve, in št. U-I-196/14 z dne 5. 11. 2015 (Uradni list RS, št. 90/15), 21. točka obrazložitve.

17. ZOPNI je začel veljati 29. 11. 2011, to je petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se je začel 29. 5. 2012, to je šest mesecev po njegovi uveljavitvi (58. člen ZOPNI).

18. Prvi odstavek 57. člena ZOPNI določa, da se ZOPNI uporablja tudi v zadevah, v katerih je bil (pred)kazenski postopek začel pred uveljavitvijo zakona oziroma po 1. 1. 1990, kar sodoloča tudi čas izvršitve kataloškega kaznivega dejanja in posledično časovni okvir pridobitve premoženja, ki je lahko predmet finančne preiskave, začasnega zavarovanja in odvzema premoženja, čeprav je pridobljeno pred veljavnostjo ZOPNI.

19. Za izpolnjenost pogojev po prvem odstavku 57. člena ZOPNI zadošča, da se je po 1. 1. 1990 začel predkazenski postopek. Čeprav izpodbijana določba ne omejuje (pred)kazenskega postopka na postopek v zvezi z izvršenim kataloškim kaznivim dejanjem, pa je ob upoštevanju pogojev za odreditev finančne preiskave in začasnega zavarovanja (prvi odstavek 10. člena in prvi odstavek 20. člena ZOPNI) treba šteti, da gre za uvedbo (pred)kazenskega postopka za izvršeno kataloško kaznivo dejanje.

20. Prvi odstavek 57. člena ZOPNI določa časovno omejitev trenutka uvedbe (pred)kazenskega postopka za kataloško kaznivo dejanje. Po izrecni določbi prvega odstavka 57. člena ZOPNI je to 1. 1. 1990. Časovna omejitev trenutka uvedbe (pred)kazenskega postopka za kataloško kaznivo dejanje je torej določena tako, da seže v čas pred začetkom veljavnosti ZOPNI (tj. pred 29. 11. 2011).⁵

21. Za sprožitev finančne preiskave in tudi za odreditev začasnega zavarovanja sta upoštevna dva vsebinska elementa: (1) obstoj določenega dokaznega standarda glede premoženja nezakonitega izvora (razlogi za sum: 2. točka prvega odstavka 10. člena in druga alineja prvega odstavka 20. člena ZOPNI) ter (2) obstoj določenega dokaznega standarda glede izvršenega kataloškega kaznivega dejanja (razlogi za sum: 1. točka prvega odstavka 10. člena in prva alineja prvega odstavka 20. člena ZOPNI). Upoštevajoč prvi odstavek 57. člena ZOPNI, po katerem se je (pred)kazenski postopek za izvršeno kataloško kaznivo dejanje lahko začel pred

⁵ Direktiva 2014/42/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. aprila 2014 o začasnem zavarovanju in odvzemu predmetov, ki so bili uporabljeni za kazniva dejanja, in premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, v Evropski uniji (UL L 127, 29. 4. 2014 – v nadaljevanju Direktiva 2014/42/EU) je bila v Uradnem listu Evropske unije objavljena 29. 4. 2014, rok za njeno implementacijo pa je potekel 4. 10. 2015 (primerjaj prvi odstavek 12. člena Direktive 2014/42/EU). Iz Direktive 2014/42/EU ne izhaja obveznost države, da povratno implementira njene določbe. Ustavno sodišče pa v obravnavnem primeru ocenjuje ustavnost prvega odstavka 57. člena ZOPNI, ki določa, da se ZOPNI uporablja tudi za zadeve, v katerih se je predkazenski ali kazenski postopek začel pred njegovo uveljavitvijo (torej pred 29. 11. 2011) oziroma po 1. 1. 1990. V časovnem obdobju, za katero je sporno, ali ZOPNI povratno učinkuje (tj. pred 29. 11. 2011), torej še ni obstajala obveznost po Direktivi 2014/42/EU implementirati vse vrste odvzema, vključno s civilnim odvzedom, ki ga poleg 498.a člena ZKP ureja ZOPNI (drugih vrst odvzema premoženja ZOPNI ne ureja).

začetkom veljavnosti ZOPNI, in dejstvo, da se (pred)kazenski postopek lahko vodi samo za kaznivo dejanje, ki je bilo izvršeno pred trenutkom uvedbe postopka,⁶ prvi odstavek 57. člena ZOPNI ureja uvedbo finančne preiskave, začasno zavarovanje odvzema premoženja in kasneje njegov odvzem tudi za primer, če so podani razlogi za sum izvršitve kataloškega kaznivega dejanja, domnevno izvršenega pred 29. 11. 2011.

22. Ob tem je treba upoštevati, da (pred)kazenski postopek ne more biti uveden oziroma ne more teči, če je kazenski pregon storilca kaznivega dejanja zastaran. Po preteku teh rokov kazenski pregon in izrek kazni nista več dopustna.⁷ Zastaranje kazenskega pregona namreč pomeni, da kazenski pregon (torej tudi uvedba in tek postopka) ni več dopusten.⁸ Roke za zastaranje kazenskega pregona določa kazenski materialni zakon (torej Kazenski zakonik, Uradni list RS, št. 95/04 – uradno prečiščeno besedilo – v nadaljevanju KZ, oziroma KZ-1). Glede na to, da je ZOPNI začel veljati 29. 11. 2011, je od dejstev posameznega primera odvisno, ali so upoštevni zastaralni roki, ki jih določata KZ (tj. od 1. 1. 1995 do 31. 10. 2008) oziroma KZ-1 (od 31. 10. 2008 dalje), ki je veljal v času uveljavitve ZOPNI.⁹ V trenutku, ko se (pred)kazenski postopek po prvem odstavku 57. člena ZOPNI lahko uvede, kazenski pregon ne sme biti zastaran. (Pred)kazenski postopek mora biti torej uveden pred iztekom zakonsko določenega roka za zastaranje kazenskega pregona in v obdobju med časom izvršitve kaznivega dejanja in trenutkom uvedbe (pred)kazenskega postopka. Od trenutka uvedbe (pred)kazenskega postopka, ki je upošteven po prvem odstavku 57. člena ZOPNI (tj. pred 29. 11. 2011), je mogoče odšteti roke za zastaranje kazenskega pregona. S tem je določeno, koliko najdlje v preteklosti je bilo lahko izvršeno kataloško kaznivo dejanje, da je izpolnjen pogoj iz prvega odstavka 57. člena ZOPNI, tj. da bo (pred)kazenski postopek uveden.

23. Pri razlagi prvega odstavka 57. člena ZOPNI je treba upoštevati tudi omejitve iz petega odstavka 10. člena ZOPNI, v skladu s katerim se finančna preiskava lahko opravi najdalj za obdobje petih let pred letom, v katerem je bilo izvršeno očitano

⁶ Po prvem odstavku 148. člena ZKP se za uvedbo predkazenskega postopka zahtevajo razlogi za sum za kaznivo dejanje (lahko zoper neznanega storilca), po prvem odstavku 167. člena ZKP pa za uvedbo preiskave utemeljen sum zoper določeno osebo, da je izvršila kaznivo dejanje.

⁷ V skladu s prvim odstavkom 161. člena ZKP mora državni tožilec zavreči kazensko ovadbo, če iz same ovadbe izhaja, da je pregon zastaran. Po 3. točki prvega odstavka 181. člena ZKP izvenobravnavni senat ustavi preiskavo s sklepom, če med preiskavo odloča o kateremkoli vprašanju in če je kazenski pregon zastaral. Iz istega razloga senat odloči, da se obtožba ne dopusti in da se kazenski postopek ustavi, ko sklepa o ugovoru zoper obtožnico (3. točka prvega odstavka 277. člena ZKP). Sodišče po 4. točki 357. člena ZKP izreče iz tega razloga zavrnilno sodbo.

⁸ Prvi odstavek 90. člena KZ-1. Glej tudi A. Šelih in K. Filipčič v: L. Bavcon in drugi, Kazensko pravo, splošni del, Uradni list RS, Ljubljana 2013, str. 484.

⁹ Kazniva dejanja, na podlagi katerih so bili izdani izpodbijani sklepi, naj bi bila izvršena po trenutku začetka veljavnosti KZ-1.

kataloško kaznivo dejanje, ter do vložitve tožbe po ZOPNI. Ta določba določa časovne omejitve finančne preiskave.

24. Kadar je bil (pred)kazenski postopek v skladu s prvim odstavkom 57. člena ZOPNI uveden pred uveljavitvijo ZOPNI, je glede na ureditev ZOPNI nujno: (1) da je bilo kataloško kaznivo dejanje, upošteveno po ZOPNI, izvršeno pred uveljavitvijo ZOPNI in (2) da je premoženje, ki je predmet finančne preiskave, začasnega zavarovanja ali odvzema, vsaj delno¹⁰ pridobljeno pred začetkom veljavnosti ZOPNI.

25. ZOPNI določa v 58. členu, da začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije in da se začne uporabljati šest mesecev po njegovi uveljavitvi. Niti izpodbijani prvi odstavek 57. člena ZOPNI niti kakšna druga določba ZOPNI ne določata, da je za začetek njegove uporabe določen trenutek pred njegovo uveljavitvijo, tj. pred 29. 11. 2011.

26. Toda v skladu z ustaljeno ustavnosodno presojo zakon povratno učinkuje tudi, ko je za začetek njegove uporabe določen trenutek po njegovi uveljavitvi, vendar njegove posamezne določbe učinkujejo tako, da za nazaj posežejo v pravne položaje ali pravna dejstva, ki so bili zaključeni v času veljavnosti prejšnje pravne norme. Ustavno sodišče mora zato odgovoriti na vprašanje, ali prvi odstavek 57. člena ZOPNI ureja z ZOPNI določene posledice na dejansko stanje, ki se je zaključilo pred začetkom njene veljavnosti.

27. Po 1. točki prvega odstavka 10. člena ZOPNI je za začetek finančne preiskave določen pogoj, po katerem se v predkazenskem ali kazenskem postopku ugotovi, da so podani ali so bili podani razlogi za sum, da je osumljenec, obdolženec ali zapustnik izvršil kataloško kaznivo dejanje.¹¹ Utemeljeni razlogi za sum, da je bilo izvršeno kataloško kaznivo dejanje, pa so upošteveni kot pogoj za začasno zavarovanje odvzema premoženja nezakonitega izvora (prva alineja prvega odstavka 20. člena ZOPNI).¹² O tem se odloča v akcesornem postopku znotraj glavnega postopka po ZOPNI, vendar odločitev o začasnem zavarovanju ni odločilna za odločitev o utemeljenosti tožbenega zahtevka za odvzem premoženja nezakonitega izvora. Po prvem odstavku 34. člena ZOPNI sodišče odvzame tisto premoženje, glede katerega ugotovi, da je nezakonitega izvora.¹³ Za odvzem premoženja s sodbo torej zadostuje

¹⁰ To pomeni vse preiskovano premoženje, razen tisto, pridobljeno po uveljavitvi ZOPNI do trenutka vložitve tožbe po prvem odstavku 26. člena ZOPNI.

¹¹ Točka 1 prvega odstavka 10. člena ZOPNI.

¹² Predlog zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora, EPA 1973-V, Poročevalec DZ z dne 1. 7. 2011 (v nadaljevanju Predlog ZOPNI), str. 8.

¹³ V skladu s prvim odstavkom 5. člena ZOPNI/11 je bilo premoženje nezakonitega izvora opredeljeno kot premoženje osumljenca, obdolženca, obsojenca ali zapustnika, glede katerega so podani razlogi za sum, da je izvršil kataloško kaznivo dejanje, če ni dokazano, da je bilo premoženje pridobljeno iz njegovih zakonitih dohodkov oziroma na zakonit način. Ker se je ta opredelitev uporabljala tudi za opredelitev premoženja, ki se odvzame, je ZOPNI/11 ne le za odreditev finančne preiskave, ampak tudi za sam odvzem premoženja po prvem

ta ugotovitev. Sodišče zato ne ugotavlja, ali gre za premoženje, ki bi bilo povezano z izvršenimi kataloški kaznivimi dejanji. Prav tako ne ugotavlja kazenske odgovornosti posameznika za kaznivo dejanje, niti do izpolnjenosti najnižjega dokaznega standarda v kazenskem postopku, tj. razlogov za sum.¹⁴

28. Pomembna je nadalje domneva (drugi odstavek 5. člena ZOPNI), da je premoženje nezakonitega izvora, če je podano očitno nesorazmerje med njegovim obsegom in dohodki, zmanjšanimi za davke in prispevke, ki jih je oseba, zoper katero teče postopek po tem zakonu, plačala v obdobju, v katerem je bilo premoženje pridobljeno. Zato tožeči stranki (državi) ni treba dokazovati, da premoženje v resnici izvira iz nezakonitega dohodka, temveč zadošča, da dokaže navedene prvine domneve. Prav tako državi, kot je bilo že obrazloženo, ni treba dokazovati, da gre za premoženje, ki bi izviralo iz izvršenih kataloških kaznivih dejanj. Zaradi zakonske domneve iz drugega odstavka 5. člena ZOPNI in prevalitve dokaznega bremena v prvem odstavku istega člena bo obveljalo, da je premoženje nezakonitega izvora, če lastnik ne uspe dokazati, da je bilo pridobljeno iz zakonitih virov oziroma na zakonit način. Premoženje nezakonitega izvora se torej ne odvzame zato, ker bi bilo dokazano, da izvira iz izvršenih kataloških kaznivih dejanj in da je bilo zato pridobljeno na nezakonit način. Nobena prvina domneve se ne osredotoča na povezavo med izvršenimi kataloški kaznivimi dejanji in premoženjem. Za domnevo, da premoženje ni bilo pridobljeno iz zakonitih dohodkov oziroma na zakonit način, zadostuje že očitno nesorazmerje med njegovim obsegom in dohodki, zmanjšanimi za davke in prispevke, ki jih je oseba, zoper katero teče postopek po tem zakonu, plačala v obdobju, v katerem je bilo premoženje pridobljeno. To pomeni, da bo sodišče, skladno s to domnevo, ugotovilo, da je premoženje nezakonitega izvora že, če je podano navedeno nesorazmerje v upoštevnem obdobju in če njegov lastnik ni uspel dokazati, da je bilo pridobljeno iz zakonitih dohodkov oziroma na zakonit način.

29. Če bi obstajala vez med premoženjem in izvršenimi kataloški kaznivimi dejanji v času pridobitve premoženja pred začetkom veljavnosti ZOPNI, bi bilo lastniku, domnevnemu storilcu kataloškega kaznivega dejanja iz 10. točke prvega odstavka 4. člena ZOPNI, mogoče v skladu s pravili kazenskega postopka izreči odvzem protipravne premoženjske koristi, pridobljene prav s kaznivim dejanjem oziroma zaradi njega. V kazenskem postopku bi mu bilo mogoče torej izreči začasne procesne ukrepe po ZKP (na primer začasno zavarovanje odvzema protipravne premoženjske koristi, zaseg predmetov), v primeru zaključenega kazenskega postopka (praviloma v primeru obsodilne sodbe) pa sankcije po KZ-1 (odvzem protipravne premoženjske koristi, odvzem predmetov, kazen itd.).

odstavku 34. člena ZOPNI zahteval, da obstajajo razlogi za sum za kataloško kaznivo dejanje. Z ZOPNI-A je bila odpravljena navezava opredelitve premoženja nezakonitega izvora na kakršnokoli (tudi nizko) stopnjo verjetnosti, da je bilo izvršeno kataloško kaznivo dejanje.

¹⁴ P. Gorkič, Stranske žrtve uvedbe odvzema premoženja z obrnjenim dokaznim bremenom, Dnevi slovenskih pravnikov 2011, GV Založba, Ljubljana 2011, str. 1031, navaja, da je po nemški ureditvi bistveno, da gre za civilni ukrep, ker ne zahteva ugotovitve krivde.

30. V času izvršitve kataloškega kaznivega dejanja pred 29. 11. 2011 je bilo torej v skladu s kazensko zakonodajo mogoče odvzeti protipravno premoženjsko korist, neposredno izhajajočo iz tega kaznivega dejanja. Ni pa bilo mogoče odvzeti premoženja domnevnih storilcev kataloških kaznivih dejanj zgolj zaradi očitnega nesorazmerja med dejanskim premoženjem in dohodki, zmanjšanimi za davke in prispevke, oziroma zaradi nedokazanosti zakonitega izvora premoženja. Domnevnemu storilcu kataloškega kaznivega dejanja pred začetkom veljavnosti ZOPNI zaradi očitka o izvršitvi kataloškega kaznivega dejanja torej ni bilo mogoče omejiti razpolaganja s premoženjem zaradi začasnega zavarovanja in odvzeti celotnega drugega premoženja, za katero ne bi mogel dokazati njegovega zakonitega izvora.

31. Očitek očitnega nesorazmerja med obsegom premoženja in dohodki, zmanjšanimi za davke in prispevke, ki jih je oseba, zoper katero teče postopek po tem zakonu, plačala v obdobju, v katerem je bilo premoženje pridobljeno, ki presega 50.000 EUR, tudi sicer pred začetkom veljavnosti ZOPNI ni bil razlog za omejitev razpolaganja z začasnim zavarovanjem odvzema premoženja in za njegov odvzem.

32. Oblastni ukrep odvzema premoženja po 34. členu ZOPNI, uporabljen na podlagi prvega odstavka 57. člena, torej temelji na očitku, ki sam zase ne bi omogočal omejitve razpolaganja s premoženjem z začasnim zavarovanjem in odvzema premoženja. Izpodbijani ukrep tako ne določa na novo le povratno upoštevnih dejstev, ki bi že v času njihovega učinka spodkopala veljavnost pridobitve premoženja na način, da pridobitelj premoženja ne bi mogel upravičeno zaupati v nespremenljivost svojega položaja v pogledu mirnega uživanja premoženja. ZOPNI z novo opredelitvijo premoženja nezakonitega izvora v bistvu na novo opredeljuje kršitev in nanjo navezuje novi pravni posledici – omejitev razpolaganja s premoženjem in odvzem premoženja. S tem, kolikor se uporablja na podlagi prvega odstavka 57. člena, posega v že pridobljeni pravici svobodnega razpolaganja s premoženjem in njegovega mirnega uživanja. Zato ureditev iz prvega odstavka 57. člena ZOPNI, ki zapoveduje uporabo teh posledic na dejanska stanja iz časa pred začetkom veljavnosti ZOPNI, pomeni povratno učinkovanje teh pravnih posledic. Kar se navaja v obrazložitvi Predloga ZOPNI k 57. členu, zato ne drži.¹⁵ V času pred začetkom uporabe ZOPNI v pravnem redu dejstvo očitnega nesorazmerja med obsegom premoženja in dohodki, zmanjšanimi za davke in prispevke, ki jih je lastnik premoženja plačal v obdobju, v katerem je bilo premoženje pridobljeno, ni bilo podlaga za zakonsko domnevo, da je lastnikovo premoženje nezakonitega izvora, ker take domneve ni urejal noben zakon. Iz tega sledi, da dejstvo obstoja tako

¹⁵ V Predlogu ZOPNI, str. 97, je predlagatelj navedel: "Glede na to, da ta Predlog zakona obravnava premoženje, katerega izvor je bil, če bo tako ugotovljeno s pravnomočno sodbo, nezakonit že v času pridobitve, je predlagano, da se ta Predlog zakona uporablja tudi za zadeve, v katerih se je predkazenski postopek začel pred njegovo uveljavitvijo, če do začetka finančne preiskave ni poteklo več kot pet let, in ..."

opredeljenega premoženja nezakonitega izvora v pravnem redu ni bilo prepoznano kot kršitev, ki bi sama zase lahko sprožila dolžnost izpodbijanja in izreka sankcij v primeru, če domneva ne bi bila izpodbita.

33. Na podlagi izpodbijane določbe ZOPNI lahko pride do začasnega zavarovanja premoženja in do odvzema premoženja na podlagi dejstev, ki so nastala pred njegovo uveljavitvijo in na katere posameznik po uveljavitvi ZOPNI za nazaj ni mogel več vplivati oziroma jih sanirati ter za katera ni mogel vedeti, da bodo nekoč, torej po 29. 11. 2011, pravno učinkovala. Prvi odstavek 57. člena ZOPNI je torej za nazaj posegel v pravne položaje ali pravna dejstva, ki so bili zaključeni v času pred začetkom njegove veljavnosti. Ima povratne učinke, kakršne 155. člen Ustave v prvem odstavku prepoveduje. Določbe ZOPNI veljajo sicer tudi za naprej, vendar izpodbijana določba povzroči, da v celoti učinkujejo tudi povratno.

34. Po drugem odstavku 155. člena Ustave je dopustno, da posamezna zakonska določba povratno učinkuje pod izrecno določenimi pogoji. Drugi odstavek 155. člena Ustave določa več pogojev, pod katerimi je takšno povratno učinkovanje ustavno dopustno, in sicer: 1) je lahko določeno samo z zakonom, 2) posamezne zakonske določbe imajo lahko učinek za nazaj, vendar le tedaj, 3) kadar to zahteva javna korist in če se s tem ne posega v pridobljene pravice.¹⁶ Pogoji morajo biti izpolnjeni kumulativno.¹⁷

35. Za ugotovitev nedopustnega povratnega učinkovanja zakona zadošča že neizpolnjenost enega izmed kumulativno določenih pogojev iz drugega odstavka 155. člena Ustave. Eden od teh pogojev je obstoj prav posebne javne koristi, ki bi izjemoma terjala uveljavitev zakonske določbe za nazaj. Zato za njeno izkazovanje ni mogoče brez pridržka uporabiti argumentov, ki utemeljujejo ureditev v delu, ki velja za naprej.¹⁸ Drugačno stališče bi razvodenilo pomen ustavne prepovedi povratne veljave pravnih aktov iz prvega odstavka 155. člena Ustave. Po ustaljeni ustavnosodni presoji¹⁹ lahko povratno učinkovanje upraviči le posebna, prav povratno učinkovanje predpisa utemeljujoča javna korist, brez katere ne bi bilo mogoče doseči zasledovanega cilja ureditve. Taka javna korist pa mora biti glede na to, da se z njo utemeljuje izjema od ustavne prepovedi povratnega učinkovanja predpisa – izjeme pa je treba razlagati restriktivno –, v zakonodajnem postopku posebej ugotovljena.²⁰

¹⁶ Glej odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-185/10, Up-1409/10 z dne 2. 2. 2012 (Uradni list RS, št. 23/12, in OdlUS XIX, 33), 22. točka obrazložitve, in št. U-I-196/14, 26. točka obrazložitve.

¹⁷ Tako odločba Ustavnega sodišča št. U-I-196/14, 26. točka obrazložitve.

¹⁸ Primerjaj odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-340/96 z dne 12. 3. 1998 (Uradni list RS, št. 31/98, in OdlUS VII, 48), 8. točka obrazložitve.

¹⁹ Glej odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-158/11, 26. točka obrazložitve, in št. U-I-196/14, 27. točka obrazložitve.

²⁰ Prav tam.

36. Iz zakonodajnega gradiva²¹ ne izhaja, da bi bila izkazana javna korist, ki bi utemeljevala prav povratno učinkovanje zakonskih določb o odvzemu premoženja, brez katerega ne bi bilo mogoče doseči zasledovanega cilja ureditve. Zakonodajna-pravna služba Državnega zbora je v zakonodajnem postopku v zvezi s časovno mejo pridobitve premoženja opozorila na njeno ustavno spornost.²² Tudi Državni svet je v zahtevi, naj Državni zbor ponovno odloča o Zakonu o odvzemu premoženja nezakonitega izvora, opozoril na povratno učinkovanje zakona.²³ Vendar kljub temu Državni zbor take posebne javne koristi ni ugotovil, pa tudi o pobudi se ni izjavil.

37. Glede na navedeno niso izpolnjeni pogoji iz drugega odstavka 155. člena Ustave, da bi bilo ustavno dovoljeno povratno učinkovanje določb ZOPNI, ki ga ureja prav izpodbijana določba. Zato je prvi odstavek 57. člena ZOPNI v neskladju z drugim odstavkom 155. člena Ustave, s tem pa tudi s prepovedjo povratne veljave zakona iz prvega odstavka 155. člena Ustave, zaradi česar ga je Ustavno sodišče razveljavilo (1. točka izreka). Ob ugotovitvi, da gre za protiustavno povratno učinkovanje zakonske ureditve glede odvzema premoženja, je iz enakih razlogov protiustavno tudi povratno učinkovanje ukrepa za njegovo začasno zavarovanje.

38. Ker je Ustavno sodišče ugotovilo že neskladje prvega odstavka 57. člena ZOPNI s prvim in drugim odstavkom 155. člena Ustave, se ni spuščalo v presojo izpodbijane določbe z vidika prvega odstavka 28. člena Ustave.

B. – III.

Odločitev o ustavnih pritožbah

39. Z izpodbijanimi sklepi iz 2. točke izreka te odločbe je sodišče odredilo začasno zavarovanje odvzema premoženja, s katerim sta bili pritožnici prepovedani odtujitev in obremenitev nepremičnin.

40. Okrožno sodišče na Ptujju je izpodbijane sklepe o začasnem zavarovanju iz 2. točke izreka te odločbe izdalo na podlagi prvega odstavka 57. člena ZOPNI. Za odreditev začasnega zavarovanja se po prvi in drugi alineji prvega odstavka 20. člena ZOPNI zahteva tudi, da je bilo v predkazenskem ali kazenskem postopku ugotovljeno, da so podani ali so bili podani utemeljeni razlogi za sum, da je osumljenec, obdolženec, obsojenec ali zapustnik izvršil kataloško kaznivo dejanje in da iz zbranih podatkov in dokazov za obdobje, za katero je bila opravljena finančna preiskava, izhaja očitno nesorazmerje med dohodki, zmanjšanimi za davke in

²¹ Predlog ZOPNI, str. 97.

²² Mnenje Zakonodajno-pravne službe z dne 24. 8. 2011, str. 10. Opozorila je ponovila pri sprejemanju ZOPNI-A. Pri tem se je sklicevala tudi na omenjeno odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-158/11. Mnenje Zakonodajno-pravne službe z dne 26. 2. 2014, str. 4, 8.

²³ Glej Zahteva št. 715-02/11 z dne 25. 10. 2011, 8. točka obrazložitve.

prispevke, ki jih je osumljenec, obdolženec, obsojenec ali zapustnik plačal, ter vrednostjo premoženja, ki ga ima v lasti, posesti, ga uporablja, uživa ali z njim razpolaga ali je razpolagal oziroma ga je prenesel na povezane osebe ali je prešlo na njegove pravne naslednike. Iz izpodbijanih sklepov izhaja, da je bilo začasno zavarovanje odrejeno na podlagi utemeljenih razlogov za sum, da je pritožnica izvršila tri kazniva dejanja davčne zatajitve po drugem odstavku 249. člena v zvezi s prvim odstavkom 249. člena KZ-1 od januarja 2011 do leta 2013 in eno kaznivo dejanje pranja denarja v letih od 2012 do 2014. Kaznivo dejanje davčne zatajitve naj bi pritožnica izvršila tudi v obdobju od januarja 2011 do 28. 11. 2011, torej pred začetkom veljavnosti ZOPNI. Začasno zavarovanje odvzema premoženja nezakonitega izvora je bilo odrejeno zoper dve pritožničini nepremičnini, pri čemer je bila nepremičnina parc. št. 178/10, k. o. Krčevina pri Ptujju, pridobljena leta 2007,²⁴ tj. pred začetkom veljavnosti ZOPNI.²⁵

41. Kolikor je bilo kaznivo dejanje izvršeno oziroma nepremičnina pridobljena pred uveljavitvijo ZOPNI, je sodišče izdalo izpodbijane sklepe iz 2. točke izreka te odločbe na podlagi zakonske določbe, za katero je Ustavno sodišče s to odločbo ugotovilo, da je v neskladju s prvim in drugim odstavkom 155. člena Ustave. V tem delu izpodbijani sklepi temeljijo na zakonski določbi, ki je protiustavna. V skladu z ustaljeno ustavnosodno presojo bi to terjalo njihovo razveljavitev in vrnitev zadeve pristojnemu sodišču v novo odločanje. S tem bi bilo zagotovljeno spoštovanje enake obravnave pritožnice.²⁶ Ta je s pravnimi sredstvi pred Ustavnim sodiščem dosegla razveljavitev zakonske določbe, na kateri temeljijo izpodbijani sklepi. Njen položaj mora biti v prihodnje zato enak položajem vseh drugih naslovnikov razveljavljene zakonske določbe, za katere bo učinkovala odločitev iz 1. točke izreka te odločbe, saj ta učinkuje *erga omnes*.

42. Vendar je veljavnost izpodbijanih sklepov že prenehala, tako da njihova razveljavitev po naravi stvari ni več mogoča. Ustavno sodišče je v sklepu št. U-I-6/15, Up-33/15, Up-1003/15 z dne 29. 3. 2018 pritožnici priznalo pravni interes za odločanje Ustavnega sodišča o njeni ustavni pritožbi, dokler je v veljavi začasno zavarovanje premoženja v postopku njegovega odvzema, to je praviloma do pravnomočnega zaključka postopka po ZOPNI (glej 6.–8. točko navedenega sklepa). V takem primeru Ustavno sodišče zgolj ugotovi kršitev, ne more pa poseči v izpodbijane sodne odločbe in od sodišča zahtevati novo odločanje v pritožničinem primeru. To pomeni, da mora ugotoviti kršitev pritožničine pravice iz drugega

²⁴ Pritožnica naj bi na tej nepremičnini kasneje zgradila hišo s pritklinami, kar odpira vprašanje pomešanja (zakonitega in nezakonitega) premoženja. Glej sklep Ustavnega sodišča št. U-I-96/15, 13. točka obrazložitve, in odločbo št. U-I-91/15 z dne 16. 3. 2017, Uradni list RS, št. 16/17, 35.–50. točka obrazložitve.

²⁵ Druga nepremičnina (parc. št. 178/12, k. o. Krčevina pri Ptujju) je bila pridobljena leta 2012, tj. po začetku veljavnosti ZOPNI.

²⁶ Prim. odločbi Ustavnega sodišča št. Up-227/05 z dne 24. 5. 2007 (Uradni list RS, št. 50/07, in OdlUS XVI, 57) in št. Up-33/05 z dne 6. 3. 2008 (Uradni list RS, št. 40/08, in OdlUS XVII, 25).

odstavka 14. člena Ustave, ker le tako lahko zagotovi njeno enako obravnavo (2. točka izreka te odločbe).

43. Kljub ugotovljeni kršitvi pravice iz drugega odstavka 14. člena Ustave je Ustavno sodišče presodilo tudi zatrjevano kršitev iz 22. člena Ustave, ker gre v tem pogledu za precedenčno odločitev, ki bo vplivala na odločanje sodišč v prihodnjih postopkih po ZOPNI.

44. Kršitev pravice iz 22. člena Ustave pritožnica zatrjuje zaradi stališča izvenobravnavnega senata, da kontradiktornost ni bila kršena, če pritožnici pred odločitvijo o ugovoru ni bilo vročeno mnenje SDT in ji zaradi tega ni bila dana možnost, da bi se o njem izjavila, čeprav je preiskovalni sodnik oprl svojo odločitev na to mnenje SDT.

45. V skladu z ustaljeno ustavnosodno presojo pravica iz 22. člena Ustave vsakomur zagotavlja enako varstvo njegovih pravic v postopku pred sodiščem in pred drugimi državnimi organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil, ki odločajo o njegovih pravicah, dolžnostih ali pravnih interesih. Ta pravica posamezniku zagotavlja možnost, da se udeležuje postopka, v katerem se odloča o njegovi pravici, ter možnost, da se izjavi o dejstvih in okoliščinah, ki so pomembni za odločitev o njegovi pravici.²⁷ Pravica do izjave, ki temelji na spoštovanju človekove osebnosti in dostojanstva (34. člen Ustave), stranki torej zagotavlja, da jo bo sodišče obravnavalo kot subjekt v postopku in ji omogočilo učinkovito obrambo pravic ter s tem možnost, da aktivno vpliva na odločitev v zadevi, ki posega v njen pravni položaj. Predpogoj za uresničevanje pravice do izjave v postopku je pravica do informacije. Stranka pravice do izjave v postopku ne more uresničiti, če ni zagotovljeno, da bo predhodno izvedela za procesna dejanja, glede katerih se ima pravico izjaviti.²⁸

46. Izvenobravnavni senat je na podlagi pritožničine pritožbe odločil, da se v skladu s petim odstavkom 502.a člena ZKP v odgovor vroča le (pritožničin) ugovor. Ker naj bi v obravnavani zadevi preiskovalni sodnik odločil brez naroka, naj ne bi bilo kršeno načelo kontradiktornosti, pritožnici pa naj bi bilo tudi omogočeno, da se je izjavila o predlaganem in odrejenem ukrepu začasnega zavarovanja, glede katerega naj bi v ugovoru podala izčrpna stališča.

47. V skladu s tretjim odstavkom 21. člena ZOPNI sodišče pri odreditvi začasnega zavarovanja ugotavlja obseg premoženja nezakonitega izvora in odreja zavarovanje na podlagi predloženih dokazov državnega tožilca. Sklep se nemudoma pošlje

²⁷ Prim. odločbe Ustavnega sodišča št. Up-741/06 z dne 18. 6. 2009 (Uradni list RS, št. 57/09), 5. točka obrazložitve, št. Up-500/15 z dne 20. 7. 2015 (Uradni list RS, št. 55/15, in OdlUS XXI, 16), 7. točka obrazložitve, ter št. Up-497/14 z dne 24. 11. 2016 (Uradni list RS, št. 79/16, in OdlUS XXI, 36), 9. točka obrazložitve.

²⁸ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-55/04, Up-90/04 z dne 6. 4. 2006 (Uradni list RS, št. 43/06, in OdlUS XV, 25).

pristojnemu organu oziroma osebi, ki ga izvrši, poleg tega se vroči lastniku in SDT.²⁹ Glede na smiselno uporabo ZKP (25. člen ZOPNI) ima oseba, zoper katero je bilo odrejeno začasno zavarovanje, pravico do ugovora zoper ta sklep.³⁰ O naroku odloči sodišče glede na okoliščine primera, upoštevajoč navedbe v ugovoru. Če sodišče ne razpiše naroka, o ugovoru odloči na podlagi predloženih listin in drugega predloženega gradiva ter obrazloži svojo odločitev v sklepu o ugovoru. V ugovoru in na naroku je treba vlagatelju ugovora in drugim udeležencem omogočiti, da se izjavijo o predlaganih in odrejenih ukrepih, da podajo svoja stališča, navedbe in predloge o vseh vprašanih začasnega zavarovanja. Ko se udeleženci naroka izjavijo o vseh teh vprašanih in se izvedejo dokazi, če so potrebni za odločitev o ugovoru, sodišče odloči o ugovoru.³¹

48. Preiskovalni sodnik je ugovor vročil SDT, svoj sklep o zavrnitvi ugovora je oprl tudi na mnenje SDT iz odgovora tega državnega organa (tj. glede ustavnosti ZOPNI, uporabe izsledkov prikritih preiskovalnih ukrepov iz kazenskega postopka, obsega začasnega zavarovanja itd.). Pritožnici mnenje SDT očitno ni bilo vročeno. Pritožnica torej s stališči SDT ni bila seznanjena. Sodišče bi moralo pritožnico z njimi seznaniti in ji omogočiti, da se do njih opredeli. Ker sodišče tega ni storilo, je pritožnici odvzelo možnost sodelovanja v postopku in s tem kršilo njeno pravico do izjave iz 22. člena Ustave. Ker je v času izdaje te odločbe veljavnost izpodbijanih sklepov potekla, je Ustavno sodišče tudi glede te kršitve izdalo zgolj ugotovitveno odločbo (2. točka izreka).

49. Izpodbijana sklepa iz 3. točke izreka te odločbe prav tako temeljita na določbi, za katero je Ustavno sodišče ugotovilo protiustavnost in jo razveljavilo s 1. točko izreka te odločbe, kolikor je bilo kaznivo dejanje izvršeno oziroma nepremičnina pridobljena pred uveljavitvijo ZOPNI. Zato je moralo Ustavno sodišče iz razlogov, navedenih v 41. in 42. točki obrazložitve te odločbe, tudi v tem primeru ugotoviti kršitev pravice iz drugega odstavka 14. člena Ustave (3. točka izreka).

50. Pritožnica zatrjuje tudi kršitev pravice iz 22. člena Ustave, ker naj se izvenobravnavni senat ne bi opredelil do zatrjevanih kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter spoštovanja načela sorazmernosti zaradi uporabe izsledkov prikritih preiskovalnih ukrepov ter do zatrjevane kršitve 155. člena Ustave. Zaradi pomembnosti ustavnopravnih ugovorov pritožnice se je Ustavno sodišče opredelilo tudi do te zatrjevane kršitve.

²⁹ Četrty odstavek 21. člena ZOPNI.

³⁰ Smiselna uporaba petega odstavka 502.a člena ZKP.

³¹ Glej šesti do deveti odstavki 502.a člena ZKP. Sodišče s sklepom, ki ga izda o ugovoru, ugovor ob smiselni uporabi osmega odstavka 502.a člena ZKP v zvezi s 375. členom ZKP zavrže, ugovoru ugodi ter razveljavi ali spremeni sklep o odreditvi začasnega zavarovanja ali ugovor zavrne. Zoper ta sklep imajo udeleženci pravico do pritožbe.

51. Obrazložena sodna odločba je bistven del poštenega postopka, ki je varovan s pravico do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave. Sodišče mora podati razloge, na podlagi katerih je sprejelo svojo odločitev.³² Z navedbami strank se mora seznaniti ter se do njih – če so dopustne in za odločitev pomembne – v obrazložitvi sodne odločbe opredeliti.³³ Sodišču sicer ni treba posebej odgovarjati na vsak pravni argument stranke, mora pa se opredeliti do nosilnih pravnih naziranj stranke, ki so dovolj argumentirana, ki niso očitno neutemeljena in ki za odločitev v zadevi po razumni presoji sodišča niso neupoštevna.³⁴ Pravica do obrazložene sodne odločbe mora biti zagotovljena tudi v postopkih s pravnimi sredstvi. Ni sicer nujno, da je obrazložitev odločb instančnih sodišč tako obširna kot obrazložitev sodišča prve stopnje in da je odgovor na navedbe stranke vedno izrecen. Mora pa biti iz sodbe instančnega sodišča razvidno, da se je sodišče seznanilo z argumenti stranke in da jih je obravnavalo.³⁵

52. Iz ustaljene ustavnosodne presoje nadalje izhaja, da se morajo sodišča na podlagi 125. člena Ustave opredeliti do upoštevnihih ustavnopravnih ugovorov strank, sicer kršijo ustavno procesno jamstvo iz 22. člena Ustave. Če menijo, da so ustavnopravni ugovori neutemeljeni, jih morajo argumentirano zavrniti.³⁶

53. Iz ustavne pritožbe in njenih prilog je mogoče ugotoviti, da je pritožnica v pritožbi zoper sklep o podaljšanju začasnega zavarovanja premoženja nezakonitega izvora zatrjevala, da zakonsko in ustavno ni dopustna uporaba izsledkov prikritih preiskovalnih ukrepov v postopku po ZOPNI. Izvenobravnavni senat je v zvezi s tem odločil, da je pritožnici že pojasnil, zakaj meni, da v postopku ni prišlo do kršenja pritožničinih ustavnih pravic. O navedbah pritožnice naj bi se izjavil v sklepu št. II Ks 24432/2013 z dne 11. 12. 2014, v katerem naj bi argumentirano in obširno pojasnil svoja stališča.

54. S citiranim sklepom je izvenobravnavni senat zavrnil pritožbo zoper sklep o odreditvi začasnega zavarovanja odvzema premoženja nezakonitega izvora, ki ga pritožnica izpodbija z ustavno pritožbo št. Up-33/15. V tem sklepu se je splošno opredelil do pritožničinih navedb, da je uporaba izsledkov prikritih preiskovalnih

³² Odločba Ustavnega sodišča št. Up-147/09 z dne 23. 9. 2010 (Uradni list RS, št. 83/10).

³³ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-211/04 z dne 2. 3. 2006 (Uradni list RS, št. 28/06, in OdlUS XV, 40).

³⁴ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-373/97 z dne 22. 2. 2001 (Uradni list RS, št. 19/01, in OdlUS X, 108), 9. točka obrazložitve. Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-988/15 z dne 12. 4. 2018, 8. točka obrazložitve.

³⁵ Tako na primer odločbe Ustavnega sodišča št. Up-373/97, 9. točka obrazložitve, št. Up-590/05 z dne 17. 4. 2008 (Uradni list RS, št. 53/08, in OdlUS XVII, 30), 6. točka obrazložitve, št. Up-1381/08 z dne 23. 9. 2009 (Uradni list RS, št. 80/09), 5. točka obrazložitve, št. Up-391/14 z dne 16. 6. 2016, 5. točka obrazložitve, in št. Up-258/15 z dne 30. 11. 2017, 4. in 5. točka obrazložitve.

³⁶ Odločbi Ustavnega sodišča št. Up-1136/11 z dne 15. 3. 2012 (Uradni list RS, št. 26/12), 11. točka obrazložitve, in št. Up-897/11 z dne 19. 1. 2012 (Uradni list RS, št. 9/12), 6. točka obrazložitve.

ukrepov v postopku začasnega zavarovanja odvzema premoženja nezakonitega izvora nezakonita in protiustavna. Odločil je, da je na podlagi prvega odstavka 15. člena ZOPNI edini dopusten sklep, da je glede na dopustnost uporabe dokazov in podatkov iz kazenskega postopka za finančno preiskavo še toliko bolj dovoljena njihova uporaba za (predhodni) postopek začasnega zavarovanja. Nasprotna razlaga naj bi sicer pomenila, da bi izsledke predkazenskega in kazenskega postopka lahko uporabili v postopku odvzema premoženja, ne pa tudi v postopku njihovega začasnega zavarovanja. Poleg tega naj bi bili vsi izsledki pridobljeni v skladu z določbami ZKP ter naj bi bile zanje izdane ustrezne odredbe sodišča oziroma tožilstva; torej naj bi bili pridobljeni zakonito. Iz istega razloga naj bi bila neutemeljena tudi navedba, da postopka po ZOPNI ni mogoče šteti za kazenski postopek in da zato tudi ni dopustna uporaba telefonskih prisluhov. Vsi odrejeni prikriti preiskovalni ukrepi naj bi bili namreč izvedeni za potrebe predkazenskega postopka in ne za potrebe postopka začasnega zavarovanja ali morebitne finančne preiskave.

55. Izvenobravnavni senat je v sklepu št. II Ks 24432/2013 z dne 11. 12. 2014 obrazloženo odgovoril na pritožničin očitek glede zakonitosti uporabe izsledkov prikritih preiskovalnih ukrepov. Ni pa se opredelil do zatrjevane kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin niti do spoštovanja načela sorazmernosti pri posegu vanje, kar je pritožnica obsežno zatrjevala v pritožbi.

56. Preiskovalni sodnik je sicer v sklepu o zavrnitvi ugovora zoper ta sklep o odreditvi začasnega zavarovanja odločil, da se bo sodišče o kršitvah ustavno zagotovljenih pravic, ki se nanašajo na dokaze, pridobljene s prikritimi preiskovalnimi ukrepi, izreklo s posebnim sklepom. Ker iz ustavne pritožbe in prilog ni bilo razvidno, da bi bil tak sklep izdan, je Ustavno sodišče o tem opravilo poizvedbe pri Okrožnem sodišču na Ptuj. Ugotovilo je, da je 22. 10. 2014 preiskovalna sodnica, ki je v zadevi št. Pp 2/2013 odredila prikrite preiskovalne ukrepe, v kazenskem postopku ugotovila, da so se ukrepi izvajali na način, kot so bili odrejeni. Izdan je bil torej sklep po drugem odstavku 153. člena ZKP, v skladu s katerim mora preiskovalni sodnik v predkazenskem postopku preizkusiti, ali so se ukrepi izvajali na način, kot so bili odobreni, in ali je posledično dopustna njihova uporaba v kazenskem postopku. V tem sklepu se sodnik ni opredelil do navedb pritožnice glede protiustavnosti uporabe teh izsledkov v postopku po ZOPNI. Izvenobravnavni senat se je torej v sklepu, s katerim je odločil o pritožbi zoper sklep o podaljšanju začasnega zavarovanja, le skliceval na sklep o zavrnitvi pritožbe zoper sklep o odreditvi začasnega zavarovanja, v katerem se do zatrjevanih kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin ni opredelil, predvideni preizkus ustavnosti uporabe prikritih preiskovalnih ukrepov v tem postopku pa sploh ni bil izveden.

57. Očitki, ki jih je pritožnica uveljavljala v pritožbi in do katerih se sodišče ni opredelilo, so dovolj obrazloženi, da bi jih sodišče lahko presoјalo. Poleg tega so za odločitev pomembni oziroma so v upoštevni zvezi z odločitvijo. Če bi namreč sodišče

odločilo, da v postopku odločanja o odreditvi oziroma podaljšanju začasnega zavarovanja ni dopustno uporabiti izsledkov prikritih preiskovalnih ukrepov, pridobljenih v predkazenskem postopku, jih ne bi smelo upoštevati pri odločanju o začasnem zavarovanju. To bi lahko vplivalo na odločitev sodišča o obstoju pogojev iz prvega odstavka 20. člena ZOPNI za odreditev začasnega zavarovanja. Sodišče je namreč ugotovitve o obstoju teh pogojev v znatni meri oprlo na izsledke teh ukrepov. Navedbe pritožnice pa tudi niso tako očitno neutemeljene, da se sodišču do njih sploh ne bi bilo treba opredeliti. Ker sodišče tega ni storilo, je kršilo pritožnično pravico iz 22. člena Ustave.

58. Pritožnica je v pritožbi zoper sklep o podaljšanju začasnega zavarovanja zatrjevala, da se preiskovalni sodnik v tem sklepu ni opredelil do njenega predloga in razlogov za prekinitve postopka in za pričetek postopka za oceno ustavnosti ZOPNI. Izvenobravnavni senat je v zvezi s tem odločil, da je pritožnici že pojasnil, zakaj meni, da posamezne določbe ZOPNI niso ustavnopravno sporne, in zakaj ni prišlo do kršitev njenih človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

59. Edini sklep, ki ga je izvenobravnavni senat Okrožnega sodišča na Ptuju že izdal v obravnavani zadevi in ki ga tudi omenja ter se nanj sklicuje v izpodbijanem sklepu, je tudi v tem primeru sklep o zavrnitvi pritožbe zoper sklep št. II Ks 24432/2013 o odreditvi začasnega zavarovanja z dne 11. 12. 2014, ki ga pritožnica izpodbija z ustavno pritožbo št. Up-33/15. V tem sklepu se je izvenobravnavni senat opredelil do predloga za začetek postopka za oceno ustavnosti na splošno in do posameznih zatrjevanih protiustavnosti. Izvenobravnavni senat je tudi odgovoril na pritožnične očitke v zvezi s kršitvijo človekovih pravic in temeljnih svoboščin, med drugim glede zatrjevane kršitve pravice iz 33. člena Ustave (z navedbo, da varuje le pošteno pridobljeno lastninsko pravico) in načela zakonitosti iz 28. člena Ustave (s prepovedjo povratnega učinkovanja kazenskega zakona). Vendar je pritožnica v pritožbi izrecno uveljavljala tudi neskladje s 155. členom Ustave, ki je upošteven ne glede na to, ali gre za kazensko zadevo. Ker se je izvenobravnavni senat v sklepu, s katerim je odločil o pritožbi zoper sklep o podaljšanju začasnega zavarovanja, skliceval na sklep, v katerem se do zatrjevanega neskladja s 155. členom ni opredelil, se tudi v sklepu iz 3. točke izreka te odločbe ni opredelil do zatrjevanega neskladja ZOPNI s 155. členom Ustave. Kot je razvidno iz te odločbe, je bil ta pritožničin ugovor še kako upošteven. Zato je sodišče kršilo pritožnično pravico iz 22. člena Ustave (3. točka izreka). Ker je v času izdaje odločbe veljavnost izpodbijanih sklepov potekla, je Ustavno sodišče tudi v tem primeru izdalo zgolj ugotovitveno odločbo.

C.

60. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi 43. člena in 47. člena v zvezi s prvim odstavkom 49. člena ZUstS v sestavi: predsednica dr. Jadranka Sovdat ter sodnici in sodniki dr. Matej Accetto, dr. Dunja Jadek Pensa, DDr. Klemen Jaklič, dr.

Rajko Knez, dr. Etelka Korpič – Horvat, dr. Marijan Pavčnik in Marko Šorli. Sodnica dr. Špelca Mežnar je bila pri odločanju o tej zadevi izločena. Ustavno sodišče je prvo točko izreka odločbe sprejelo s šestimi glasovi proti dvema. Proti sta glasovala sodnik Accetto in sodnica Korpič – Horvat. Drugo in tretjo točko izreka je Ustavno sodišče sprejelo s sedmimi glasovi proti enemu. Proti je glasovala sodnica Korpič – Horvat. Sodnik Accetto je dal delno odklonilno, delno pritrdilno ločeno mnenje, sodnica Korpič – Horvat je dala odklonilno ločeno mnenje, sodniki Jaklič, Pavčnik in Šorli pa so dali pritrdilna ločena mnenja.

dr. Jadranka Sovdat
Predsednica